

Deliverable 4.4 Beleidsaanbevelingen

Deliverable 4.4 vat alle nationale en Europese beleidsaanbevelingen samen en verzamelt deze, die in samenwerking met partners, studenten, schoolpersoneel, ouders en belanghebbenden zijn ontworpen.

Verslag en bijdragen: Maria Sole Piccioli en Corinne Reier AA Italy, Mara Ghidorzi Afolmet, Irina Sorescu CPE, Nele Kelchtermans UCLL, Maria Mourtsaki AAHE.

Toezicht en coördinatie: Maria Sole Piccioli – ActionAid Italy

Dit rapport is geproduceerd met financiële steun van het Rights, Equality and Citizenship (REC)-programma van de Europese Unie. De inhoud van dit rapport is de exclusieve verantwoordelijkheid van ActionAid Italië en Youth for Love 2-partners en kan op geen enkele manier worden beschouwd als de mening van de Europese Commissie.

Co-funded by the Rights,
Equality and Citizenship (REC)
Programme of the European Union

PROJECT OVERZICHT

Het Youth for Love 2 project, medegefinancierd door het Rights, Equality and Citizenship (REC) programma van de Europese Unie, heeft als doel het voorkomen, opsporen en aanpakken van groeps geweld onder adolescenten (14-18 jaar) in 5 lokale gemeenschappen in 4 Europese landen (Italië, België, Griekenland, Roemenië), door het promoten van positief gedrag en door het betrekken van jongeren, families, onderwijsprofessionals en leden van de gemeenschap in het algemeen bij community-based initiatieven ontwikkeld en geleid door jongeren om het probleem te voorkomen en aan te pakken. Het project is de voortzetting van het vorige project, Youth for love, dat tussen 2019 en 2021 in dezelfde landen werd uitgevoerd en dat zich sterk richtte op gendergerelateerd geweld en schoolgerelateerd gendergerelateerd geweld (SRGBV).

Op Europees niveau heft het project tot doel:

- Het ontwikkelen en testen van een geïntegreerd onderwijsprogramma voor de preventie en aanpak van peer violence in **5 lokale gemeenschappen** in heel Europa;
- Het informeren en trainen van **190 schoolprofessionals** om hun competenties in het voorkomen en aanpakken van peer violence te versterken en hen tot aanspreekpunt voor peer violence op school te maken;
- Het betrekken van **50 ouders of begeleiders** bij een specifiek trainingsprogramma om hun rol in de preventie en aanpak van peer violence op school- en gemeenschapsniveau te versterken en hun vaardigheden te versterken om ondersteuning te bieden;
- Het voorzien van **400 studenten** van een grondige kennis en begrip van peer violence door middel van een participatief onderwijsprogramma;
- Het betrekken van **200 jongeren** bij het in kaart brengen van de behoeften van hun lokale gemeenschappen met betrekking tot peer violence, met speciale aandacht voor jongeren, en het betrekken van de hele onderwijsgemeenschap bij acties om het te voorkomen en te bestrijden;
- **Belangenbehartiging** op nationaal en Europees niveau door middel van een participatief proces om de beleidsaanbevelingen van het project vorm te geven, waarbij schoolprofessionals, studenten en ouders, jongeren, maatschappelijke organisaties en bewegingen en beleidsmakers betrokken zijn;
- Het vergroten van het publieke bewustzijn van het probleem van peer violence onder jongeren en het betrekken van **1,5 miljoen** jongeren in heel Europa via communicatieactiviteiten.

Het projectpartnerschap bestaat uit de volgende Europese organisaties: ActionAid Italia (Italië), ActionAid Hellas (Griekenland), UC Limburg (België), AFOL-Agenzia Metropolitana per la Formazione, l'Orientamento e il Lavoro (Italië) e CPE - Fundatia Centrul Partenariat Pentru Egalitate (Roemenië).

Het project wordt medegefinancierd door het Rights, Equality and Citizenship (REC)-programma van de Europese Unie.

Duur van het project: Mei 2021 - April 2023

Samenvatting

Dit rapport beschrijft de belangrijkste bewijsstukken en beleidsaanbevelingen die gedurende het tweejarige project zijn ontwikkeld in samenwerking met studenten, schoolpersoneel, ouders en belanghebbenden en die zijn gepresenteerd aan beleidsmakers op nationaal niveau.

Tijdens het eerste jaar van het project werden nationale pleitbezorgingsstrategieën opgesteld om de deelname van beleidsmakers en belanghebbenden aan pleitbezorgingsactiviteiten te waarborgen. Door middel van **20 bijeenkomsten met nationale belanghebbenden, 11 bijeenkomsten met beleidsmakers en in totaal 5 nationale en internationale belangbehartigingsworkshops**, waren er in totaal **323 belanghebbenden betrokken bij het opstellen van de uiteindelijke aanbevelingen**. Dit omvatte **17 onderwijsdeskundigen, 8 genderdeskundigen, 3 psychologen, 49 leden van maatschappelijke organisaties, 64 lokale, nationale en Europese beleidsmakers, 24 ouders, 98 leraren, 34 studenten/jongeren op nationaal/Europees niveau, 3 LGBT-leden, 1 journalist, 9 burgers en 1 specialist in kinderscherming**. Deelnemers waren betrokken bij het analyseren en opstellen van uiteindelijke nationale aanbevelingen voor de preventie en aanpak van peer-to-peer geweld, wat het uiteindelijke resultaat was van de pleitbezorgingsactiviteit.

1. Analyse op Europees niveau

Sinds de uitvoering van YFL1 hebben partners gegevens verzameld uit literatuuronderzoek en onderzoek, zowel op Europees als nationaal niveau. Op beide niveaus zijn betrouwbare gegevens over jeugdgeweld ontoereikend en zijn er slechts enkele studies beschikbaar over de prevalentie en de impact van jeugdgeweld. Bovendien detecteren gegevens vaak alleen bewijs van pesten en cyberpesten, wat niet als volledig representatief voor het probleem kan worden beschouwd, vooral niet voor adolescenten.

De WHO erkent jeugdgeweld als een belangrijk volksgezondheidsprobleem. Jeugdgeweld kan vele vormen aannemen, waaronder fysiek, verbaal, psychologisch en seksueel geweld. Het UNICEF-rapport van 2018 "An Everyday Lesson: #ENDviolence in Schools" toont aan dat de helft van de studenten van 13-15 jaar binnen een jaar te maken krijgt met pesten of fysieke gevechten. De Strategie van de Raad van Europa inzake de Rechten van het Kind 2016-2021 heeft geweldpreventie geïdentificeerd als een van de vijf prioritaire terreinen om de bevordering van de rechten van kinderen te waarborgen.

Onderzoek toont aan dat er tal van risicofactoren sterk geassocieerd zijn met jeugdgeweld die op verschillende niveaus voorkomen: op individueel niveau (bijvoorbeeld persoonlijkheids- en gedragsfactoren), op het niveau van familie en nauwe relaties (bijvoorbeeld negatieve invloed van leeftijdsgenoten, gebrek aan sociale banden, slechte ouder-kindrelaties, antisociaal gedrag van ouders, enz.) en op het niveau van de gemeenschap en de samenleving (bijvoorbeeld lage sociale samenhang, ongelijkheid, onveiligheid, gender- en culturele normen) (Center for Disease Control and Prevention, WHO, 2015). Net zoals er risicofactoren zijn, kunnen er ook beschermende factoren

worden opgebouwd op deze verschillende niveaus om de kans op jeugdgeweld te verminderen.

Elke dag worden studenten geconfronteerd met meerdere gevaren, waaronder vechten, druk om zich bij bendes aan te sluiten, pesten - zowel persoonlijk als online, gewelddadige disciplinaire maatregelen, seksuele intimidatie en psychologisch geweld. Op korte termijn heeft dit invloed op hun leren, en op de lange termijn kan het leiden tot depressie, angst en zelfs zelfmoord. Geweld vormt vaak een obstakel voor het aanpakken van andere gezondheids- en sociale problemen, omdat individuele, gemeenschaps- en financiële investeringen in getroffen gebieden worden belemmerd door angst en instabiliteit. Daarom is het voorkomen van geweld vaak een voorwaarde voor het succesvol implementeren van andere gezondheids- en sociale beleidsmaatregelen.

Peer- en gendergerelateerd geweld vertoont ook bijzonder complexe en veelzijdige kenmerken in de doelgroep van adolescenten. Het omvat verschillende vormen van fysiek, seksueel en/of psychologisch geweld, zoals verbaal misbruik, pesten, seksueel misbruik en intimidatie, dwang en aanranding, en verkrachting. In de afgelopen jaren, en met name als gevolg van de sluitingen veroorzaakt door de pandemie, is het deels nog 'onzichtbaarder' geworden, met online voorkomen, met kenmerken die het nog complexer maken om te herkennen, beheren en voorkomen.

Deze verschillende vormen van geweld overlappen vaak en versterken elkaar. Gender speelt een belangrijke rol bij veel vormen van geweld, en het hanteren van een genderperspectief bij het bekijken van geweld kan helpen bij het ontwikkelen van intersectionele benaderingen voor preventie en respons die nuttig zijn bij het tegengaan van alle vormen van discriminatie.

Jongeren hebben verschillende ervaringen met geweld, afhankelijk van hun geslacht en seksuele geaardheid, genderidentiteit, afkomst, sociaal-economische achtergrond en gezondheidstoestand. Internationaal onderzoek toont aan dat meisjes vaker te maken krijgen met psychologisch pesten, cyberpesten, seksueel geweld en intimidatie. Aan de andere kant ervaren jongens vaak lichamelijke straffen op een hoger niveau dan meisjes. Een groeiend aantal bewijsmateriaal geeft ook aan dat de meeste LGBT-studenten melding maken van pesten of geweld op basis van hun seksuele geaardheid of genderidentiteit/-uitdrukking. Individuen die worden gezien als buiten de traditionele of binaire gendernormen vallen, lopen een hoog risico op geweld. Gendergerelateerd geweld kan zich voordoen in en rond scholen, evenals op weg naar en van school. Sociale media, e-mail en mobiele telefoons worden gebruikt om geweld te plegen via nieuwe middelen, zoals cyberpesten, online grooming en trolling¹.

2. Youth for Love 2 Whole school diagnose

YFL2-partners voeren sinds de eerste editie van het project een hele-school diagnose uit bij studenten, leraren en ouders, om de problemen, oorzaken en effecten beter te detecteren en analyseren, en om de benaderingen en methodologieën van YFL2 aan te passen.

Ongeacht de verschillen die verband houden met nationale en lokale contexten, komt geweld zowel binnen als buiten de schoolomgeving naar voren als een veelvoorkomende ervaring in de verhalen

¹ UNESCO and UN Women, Global guidance on addressing school-related gender-based violence, 2016

van studenten, leraren en ouders. De verhalen van de studenten zijn gevuld met allerlei vormen van geweld: fysiek, psychologisch en verbaal. Zowel online als offline vormen van geweld zijn aanwezig, en het is ook duidelijk dat deze twee met elkaar verweven zijn: geweld ontwikkelt zich vaak heen en weer tussen het online en offline leven. Er zijn veel redenen achter het geweld geïdentificeerd, en vaak ligt de focus op de familieproblemen van degenen die gewelddadige daden plegen, zowel meisjes als jongens. Volgens deze visie worden deze meisjes en jongens gezien als zowel slachtoffers als daders tegelijk. De overheersende vormen van geweld variëren afhankelijk van het land: bijvoorbeeld, terwijl "cat-calling" (een specifieke vorm van verbaal seksueel geweld tegen meisjes in de openbare ruimte) veel voorkomt in zowel België als Italië, is in Roemenië pesten vanwege fysieke beperkingen prominent aanwezig, en in Griekenland is racisme een van de belangrijkste kwesties die naar voren kwam in de focusgroepen.

Studenten, zowel meisjes als jongens, beschrijven geweld als "onvermijdelijk", iets dat je niet echt kunt vermijden. Bijvoorbeeld, meisjes die te maken hebben met catcalling rationaliseren het vaak door te zeggen dat jongens en mannen "altijd als mannen gedragen", en er is niet veel te doen om deze situatie op te lossen. Een soortgelijke houding is naar voren gekomen voor geweld op basis van racisme of validisme (discriminatie van mensen met een handicap). Volgens alle verzamelde gegevens heeft de pandemie een reeds moeilijke situatie verergerd, met een toename van boosheid, onderwijsongelijkheid en dus geweld.

Dit is een belangrijk inzicht van het project dat vraagt om specifieke interventies. Een transversaal resultaat in alle scholen en landen is de verantwoordelijkheidslast die op leraren wordt gelegd, gezien het gebrek aan geschikte instrumenten en specifieke training; evenals de vraag naar extra inspanningen voor preventieve maatregelen, naast de maatregelen die al zijn genomen om het geweld aan te pakken wanneer het zich heeft voorgedaan.

Ten slotte lijken de families van studenten een belangrijke rol te spelen in de strijd tegen geweld onder studenten. Inderdaad, in alle landen erkennen studenten, leraren en zelfs ouders zelf dat wat er binnen het gezin gebeurt een grote invloed heeft op het leven van zowel jongens als meisjes.

Daarom bevordert het "Youth 4 Love 2" -project, op basis van dit bewijs en de lessen die zijn geleerd uit het vorige project, de adoptie van een alomvattende multi-partijenbenadering die actoren betreft die doorgaans niet samenwerken, zoals jongeren, ouders, onderwijsprofessionals (school en gemeenschap), verenigingen, particuliere dienstverleners (particuliere en derde sector), openbare diensten en autoriteiten (openbare sector) op lokaal, nationaal en EU-niveau.

3. AANBEVELINGEN OP EUROPEES NIVEAU

Op Europees niveau wordt de preventie van peer- en gendergerelateerd geweld op school en daarbuiten erkend als een prioriteit voor elk land en voor Europese richtlijnen speelt onderwijs een sleutelrol bij het uitdagen van de negatieve sociale normen die jeugdgeweld aanwakkeren. De EU erkent dat het aanpakken van alle vormen van schoolgeweld, inclusief pesten, essentieel is voor het bereiken van de Duurzame Ontwikkelingsdoelen (SDG's), met name SDG 4, dat tot doel heeft inclusief en rechtvaardig kwaliteitsonderwijs te waarborgen en levenslang leren te bevorderen voor iedereen, en SDG 16, dat tot doel heeft vreedzame en inclusieve samenlevingen te bevorderen. Ondanks wetgevende initiatieven in alle EU-lidstaten, ook na verschillende aanbevelingen van de EU, blijven

de adolescentenjaren grotendeels ongedekt vanwege het ontbreken van beleid dat zich op deze leeftijdsgroep richt en het feit dat veel van de genomen maatregelen geen bredere perspectieven op geweld integreren en geen rekening houden met de culturele contexten van verwijzing.

In de afgelopen decennia is er steeds meer erkenning en bewijs dat onderwijs over de cognitieve, emotionele, sociale en fysieke aspecten van seksualiteit positieve effecten kan hebben op de seksuele en reproductieve gezondheid van kinderen en jongeren. Opkomend bewijs suggereert ook dat het aanbieden van seksuele voorlichtingsprogramma's aan kinderen en jongeren op school een positief effect kan hebben op grotere maatschappelijke kwesties, zoals gendergelijkheid, mensenrechten en het welzijn en de veiligheid van kinderen en jongeren. Volgens UNESCO moet effectieve seksuele voorlichting een alomvattende aanpak hanteren: een op het curriculum gebaseerd proces van onderwijs en leren over de cognitieve, emotionele, fysieke en sociale aspecten van seksualiteit. Seksuele voorlichtingsprogramma's kunnen een breed scala aan onderwerpen behandelen, waaronder seksuele en reproductieve gezondheid (inclusief seksueel overdraagbare aandoeningen en tienerzwangerschap), relaties, seksuele geaardheid en genderrollen. Internationale instanties - waaronder de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) en andere agentschappen van de Verenigde Naties (VN) - hebben verschillende doelen en normen vastgesteld voor seksuele voorlichting waarvan wordt verwacht dat Europese Unie-lidstaten, onder andere, ze zullen halen. Omdat onderwijs echter de verantwoordelijkheid van de lidstaten blijft, zijn er aanzienlijke verschillen in inhoud, levering en organisatie tussen lidstaten. Minder lidstaten richten zich op kwesties van genderrollen en stereotypen, wederzijdse toestemming, onderwijzen over LGBTQI-kwesties en het aanpakken van het probleem van online media en seksualiteit. Dit zijn ook onderwerpen die zijn opgenomen in de richtlijnen van de WHO en UNESCO².

Zelfs als de EU voornamelijk een richtlijnfunctie heeft voor leden met betrekking tot onderwijs, weet het consortium dat in 2023 een specifieke werkgroep binnen de EEA (European Education Area) is opgericht om de implementatie en opvolging van de aanstaande Raadsaanbeveling over Pathways to School Success te ondersteunen door wederzijds leren en uitwisseling van beste praktijken te bevorderen, inclusief kwesties met betrekking tot welzijn op school.

Voor deze groep en ook voor andere belanghebbenden in het onderwijs op EU-niveau zijn de specifieke punten die het project aanbeveelt op het gebied van onderwijs in de verschillende landen::

- Het gezamenlijk ontwerpen met vertegenwoordigers van studenten en leraren van de toekomstige leerplannen voor de 21e eeuw, en met name overwegen dat alle studenten affectiviteit en seksuele voorlichting moeten krijgen. Studenten, maar ook leraren, pleiten voor verdieping van deze argumenten, inclusief verschillen op het gebied van geslacht, seks, seksuele geaardheid en principes van transfeminisme. Wanneer ze om deze educatie vragen,

² European Platform for Investing in Children (EPIC), Sexuality education across the European Union: an overview, November 2020

Co-funded by the Rights,
Equality and Citizenship (REC)
Programme of the European Union

bedoelen ze seksuele voorlichting die betrekking heeft op het cognitieve, emotionele, sociale, interactieve en fysieke aspect van seksualiteit.

- Het benadrukken in nieuwe richtlijnen voor al het schoolpersoneel om actieve methodologieën te bevorderen, zoals peer-to-peer en participatieve methodologieën die de protagonisten van studenten verbeteren en bijgevolg hun welzijn tijdens leerprocessen en schoolleven om elk vorm van geweld te voorkomen;
- Overwegen dat jongeren (en met name adolescenten) meer fysieke ruimtes eisen om protagonisten te zijn, en continue psychologische ondersteuning om te kunnen omgaan met de gevolgen van Covid, maar ook met actuele veranderingen en tragedies;
- Overwegend dat het interessant zou zijn om op Europees niveau een deskundigengroep van de Commissie aan te stellen die welzijn op school promoot om bestaande praktijken te onderzoeken en richtlijnen voor scholen te ontwikkelen om positieve schoolomgevingen te creëren op basis van gelijkheid, niet-discriminatie en inclusief taal.

4. GEMEENSCHAPPELIJKE AANBEVELINGEN OP NATIONAAL NIVEAU VOOR DE VIER LANDEN

Zoals uiteengezet tijdens de laatste internationale workshop, heeft het consortium specifieke pleitpunten geïdentificeerd die zijn samengevat in gemeenschappelijke aanbevelingen, als volgt:

- Op het niveau van de middelbare school erkent elke betrokkene in de gemeenschap dat het noodzakelijk zou zijn dat elke middelbare school werkt aan het mede-ontwerpen van interne procedures en mechanismen voor de preventie en aanpak van geweld tussen leeftijdsgenoten en gendergerelateerd geweld op school (SRGBV) door middel van een participatief proces dat elk lid van de schoolgemeenschap betreft, binnen een alomvattende benadering van de hele school. Enkele elementen lijken gemeenschappelijk te zijn tussen de landen:
- Het zou cruciaal zijn om specifieke professionals (zoals een tutor) aanwezig te hebben om een brug te slaan tussen studenten en de organisatie van de school en het schoolpersoneel, tussen schoolpersoneel en ouders, tussen scholen en belanghebbenden in de gemeenschap.
- Het invoegen van participatiemechanismen voor studenten om fysieke en vrije psychologische ruimtes te hebben, maar ook een actieve macht om procedures mede te beslissen om positieve interactie met leeftijdsgenoten en leraren te creëren.
- Het versterken van psychologische ondersteuning in samenwerking met de onderwijsgemeenschap, maar ook in een peer-to-peer perspectief, waarbij altijd veilige ruimtes worden geïdentificeerd om te praten en te delen.
- Het versterken van de training van leraren over seksualiteit en affectiviteit in termen van verplichte en levenslange scholing, om beter uitgerust te zijn om situaties van geweld te detecteren en beheren.
- Het versterken van concrete protocollen op lokaal niveau tussen scholen en lokale diensten om betere samenwerking met verschillende actoren op te bouwen en te handelen volgens gedeelde waarden en procedures om gevallen van geweld tussen leeftijdsgenoten en op gender gebaseerd geweld te voorkomen en aan te pakken.

Op nationaal niveau is het duidelijk dat elk land een ander systeem, richtlijnen en governance heeft, maar het lijkt erop dat ze allemaal instemmen met:

- Het verzoek om de introductie in nationale leerplannen van verplichte seksuele voorlichting voor studenten, die een alomvattende benadering moeten aannemen: een op het curriculum gebaseerd proces van onderwijs en leren over de cognitieve, emotionele, fysieke en sociale aspecten van seksualiteit.

4.1 BELEIDSAANBEVELINGEN IN GRIEKENLAND - AAHELLAS

In Griekenland is het ministerie van Onderwijs en Religieuze Zaken de bevoegde overheidsinstantie voor alle onderwijsgerelateerde zaken op alle niveaus. Het Griekse onderwijsstelsel is verdeeld in drie niveaus, waarvan de eerste twee verplicht zijn: zes jaar basisschool, drie jaar middelbare school en drie jaar lyceum of beroepsstudies. Het ministerie is verantwoordelijk voor het uitvoeren van controle over scholen, het identificeren van lacunes, het opstellen, voorstellen en implementeren van relevante wetgeving en beleidsmaatregelen, het opstellen van leerplannen en in het algemeen het coördineren van alle onderwijsgerelateerde kwesties. Zorgen over pesten en geweld tussen leeftijdsgenoten op Griekse scholen nemen toe in de afgelopen tien jaar, waarbij steeds meer incidenten worden gemeld tegen LGBTQ+-studenten, jonge meisjes en in sommige gevallen tegen extreem kwetsbare studenten met een handicap. In februari 2011 heeft het ministerie van Onderwijs in samenwerking met de adjunct-ombudsman voor de rechten van het kind een circulaire uitgevaardigd waarin goede praktijken en maatregelen worden voorgesteld die kunnen bijdragen aan de preventie en eliminatie van geweld onder studenten. Bepalingen van het strafwetboek zijn van toepassing in gevallen van daders vanaf 15 jaar, inclusief gevallen van schoolgeweld.

Daarnaast is het Observatorium voor de Preventie van Schoolgeweld en Pesten dat in 2013 is opgericht onder verantwoordelijkheid van het ministerie van Onderwijs, maar momenteel niet actief is. Op dit moment worden de meeste activiteiten gericht op bewustwording en preventie van geweld tussen leeftijdsgenoten en pesten op scholen georganiseerd en uitgevoerd door de Regionale Centra voor Onderwijsontwerp (ΠΕ.Κ.Ε.Σ.) die op lokaal niveau actief zijn en verantwoordelijk zijn voor het versterken van de autonomie van scholen door maatregelen en praktijken te introduceren die reageren op bestaande behoeften. Elke school stelt een intern schoolreglement op dat is gebaseerd op de principes van ongehinderde, gelijke toegang tot de schoolprocessen voor alle leden van de schoolgemeenschap, wederzijds respect, solidariteit en democratie. In Griekenland is er geen Onderwijsstrategie of Onderwijsactieplan. Een zeer solide kenmerk van het onderwijssysteem in Griekenland is het gebrek aan een samenhangende strategische visie. Het is zeer gebruikelijk dat elke nieuwe regering aanzienlijke - soms zelfs structurele - veranderingen introduceert waarvan het effect op korte of middellange termijn is en niet adequaat wordt gemeten met het oog op aanpassing/verbetering/verwijdering op basis van specifiek bewijs. Het gebrek aan betrouwbaar bijgewerkt bewijs is een aanhoudende lacune voor het volgen van de ontwikkelingen rond onderwijs in het land.

Wat betreft andere wettelijke en beleidsmaatregelen om geweld tussen leeftijdsgenoten en pesten op Griekse scholen te voorkomen en te bestrijden, zou het een omissie zijn om de Wet 4531/2018 niet te noemen die de Istanbul-conventie in het Griekse rechtssysteem heeft omgezet. Volgens artikel 14 van de Conventie is onderwijs essentieel voor het voorkomen en bestrijden van gendergerelateerd geweld. Hoewel seksuele voorlichting en mensenrechtengerelateerde lessen niet volledig zijn geïntegreerd in het Griekse schoolsysteem, omvatten de onlangs aangenomen Skills' Labs (Εργαστήρια Δεξιότητων) kernpijlers waarvan de activiteiten tot doel hebben waarden van respect

en empathie en bewustzijn van mensenrechten bij de studenten in te brengen. Ondanks dit positieve stap blijkt het duidelijk dat het niet uniform wordt toegepast in het hele land.

Bovendien bevatten het Nationaal Actieplan voor Gendergelijkheid (2021-2025) en het Nationaal Actieplan voor de Rechten van het Kind (2018-2020) beide een hoofdstuk over het voorkomen en bestrijden van gendergerelateerd geweld. Openbare instanties zoals het Instituut voor Onderwijsbeleid, het Onderzoekscentrum voor Gendergelijkheid - KETHI en de Algemene Secretaris voor Gendergelijkheid hebben richtlijnen en rapporten uitgegeven, trainingen en bewustwording

In conclusie, er bestaan initiatieven om pesten en geweld tussen leeftijdsgenoten op Griekse scholen te voorkomen en te bestrijden. Echter, niet de hele schoolbevolking heeft dezelfde toegang tot de informatie en de activiteiten die worden uitgevoerd. Het gebrek aan een strategische langetermijnvisie op onderwijs en de opgelegde budgetbeperkingen zijn cruciaal bij de aanpak van pesten en geweld tussen leeftijdsgenoten. Op basis van de hierboven genoemde informatie worden de pleitactiviteiten voor Youth4Love 2 hieronder vermeld.

Genderkwesties, kindbescherming, schoolbeleid naast de beleidsaanbevelingen die tijdens de uitvoering van het project naar voren zijn gekomen, zijn aan de orde gesteld. De deelnemers hebben verschillende beleidsaanbevelingen geïdentificeerd die alle gebieden van belang aanpakken die samenkomen bij pesten en geweld tussen leeftijdsgenoten en die alle leden van de schoolgemeenschap, evenals professionals, diensten en instellingen buiten school betrekken. Fragmentatie van interventies en overheidsbeleid in Griekenland was een centraal onderdeel van de discussie, maar de stappen die zijn genomen om genderongelijkheden en stereotypen aan te pakken (als onderdeel van de #MeToo-beweging in Griekenland) hebben geleid tot enkele veranderingen die een paar jaar geleden nog vrijwel onmogelijk zouden zijn geweest.

Onder de belangrijkste aanbevelingen die tijdens de bijeenkomst en workshop naar voren zijn gebracht, werden de volgende als meest effectief beschouwd:

Op schoolniveau:

- Regelmatige evaluaties uitvoeren om de behoeften van de leden van de schoolgemeenschap te identificeren.
- Levenslange educatie (trainingen, enz.) en kansen bieden voor de permanente ontwikkeling van nieuwe vaardigheden voor leraren.
- De psychosociale diensten binnen de schoolinstellingen versterken.
- Een netwerk van belanghebbenden opzetten dat samenwerkt om pesten en geweld tussen leeftijdsgenoten te voorkomen en te bestrijden.
- Het aantal studenten per klas verminderen om ervoor te zorgen dat leraren voldoende tijd hebben om kwaliteitsrelaties met hen op te bouwen.
- Een preventie- en beschermingsgroep oprichten met het mandaat om activiteiten binnen schoolinstellingen uit te voeren.
- Kansen bieden voor ouders om meer betrokken te zijn bij het schoolleven en betekenisvolle allianties op te bouwen met studenten, leraren en andere belangrijke belanghebbenden om pesten en geweld tussen leeftijdsgenoten te voorkomen en te bestrijden.
- Samenwerking tussen leraren van verschillende klassen van dezelfde school en/of samenwerking tussen verschillende schoolinstellingen.

Co-funded by the Rights,
Equality and Citizenship (REC)
Programme of the European Union

Op Nationaal niveau:

- Zorg ervoor dat programma's voor het voorkomen en bestrijden van geweld op school in alle scholen in het hele land worden geïmplementeerd.
- Neem en implementeer programma's voor de aanpak van geweld tussen leeftijdsgenoten in de vroege kinderjaren.
- Organiseer bewustmakingsactiviteiten voor de algemene bevolking.
- Momenteel biedt het Griekse schoolsysteem noch voldoende ruimte noch tijd voor leden van de schoolgemeenschap om samen te werken. Het ontwikkelen van een cultuur van collectieve co-existentie en een gevoel van solidariteit zou niet alleen een positieve invloed hebben op het voorkomen en bestrijden van geweld tussen leeftijdsgenoten op school, maar ook op het overwinnen van een reeks andere uitdagingen binnen de school.
- Identificatie van mogelijkheden om boodschappen over respect voor mensenrechten en gelijkheid te bevorderen in het schoolcurriculum (bijvoorbeeld lessen literatuur of geschiedenis).

4.2 BELEIDSAANBEVELINGEN IN ITALIË – AA ITALY EN AFOLMET

In Italië zijn er geen uitgebreide en recente gegevens en onderzoeken over peer violence en schoolgerelateerd gendergerelateerd geweld³. Volgens gegevens van het ELISA-platform, een door het MIUR gefinancierde monitoringshulpmiddel voor pesten en cyberpesten, werd in het schooljaar 2021-2022 22,3% van de studenten gepest en nam 18,2% actief deel aan pestgedrag tegen een klasgenoot. Als we de toegenomen moeilijkheid van online monitoring in overweging nemen, is 8,4% van mannelijke en vrouwelijke studenten slachtoffer geweest van cyberpesten en heeft 7% actief deelgenomen aan cyberpesten. Interessante gegevens komen ook naar voren: een groot percentage docenten meldt dat hun school een referentiedocent heeft aangesteld (76% van de docenten op de basisschool, 83,4% van de docenten op de middelbare school en 74% van de docenten op de middelbare school), maar dit lijkt niet altijd bekend te zijn in de schoolgemeenschap, vooral niet bij studenten en met name in het voortgezet onderwijs. Deze gegevens zijn interessant maar onvoldoende, maar we moeten altijd rekening houden met wat is vastgesteld door YFL2, dat adolescenten (14-18) helaas verschillende vormen van peer violence ervaren, los van pesten.

Tijdens de 17e wetgevende zittingsperiode heeft het Parlement verschillende wetgevende initiatieven goedgekeurd om gendergerelateerd geweld en peer violence te bestrijden. Italië heeft in mei 2013 het Istanbul Verdrag geratificeerd en omgezet in wet nr. 77 van 27 juni 2013. Het Italiaanse Nationale Anti-geweld Plan 2017-2020 had tot doel mannelijk geweld tegen vrouwen te bestrijden in alle gebieden van zowel het openbare als het particuliere leven. In de loop van de 18e wetgevende zittingsperiode werden verdere wetten over dit onderwerp goedgekeurd, waaronder Wet nr. 69 van 19 juli 2019 (de zogenaamde 'rode code') en Wet nr. 134 van 27 september 2021, over de hervorming van strafprocedures met betrekking tot gendergerelateerd geweld. In 2017 ontwikkelde het Ministerie van Onderwijs het Educate to Respect Plan en Richtlijnen om gendergelijkheid te bevorderen en gendergerelateerd geweld en alle vormen van discriminatie in scholen te voorkomen. Ook werd Wet 71/2017 aangenomen tegen pesten en cyberpesten, getiteld 'Bepalingen ter bescherming van minderjarigen ter preventie en bestrijding van het verschijnsel cyberpesten'. Daarnaast is er een update uit 2021 van de Richtlijnen voor de Preventie en Bestrijding van Pesten en Cyberpesten (Ministerieel Besluit 18 van 13 januari 2021, uitgegeven bij nota 482 van 18 februari 2021), die managers, docenten en schoolmedewerkers in staat stellen om de negatieve fenomenen die kinderen, meisjes en jongens beïnvloeden, te begrijpen, verminderen en bestrijden met nieuwe instrumenten. In tegenstelling tot de wetsvoorstellen die tot doel hadden de regulering van het voorkomen en bestrijden van haatzaaiende taal en haatmisdrijven uit te breiden naar misogynistisch, homolesbisch en valide gedrag, werden deze niet definitief goedgekeurd. Het tegengaan van stereotypen, met name die met betrekking tot geslacht, gender, seksuele geaardheid en genderidentiteit, is ook onmisbaar om de structurele voorwaarden van ongelijkheid aan te pakken.

In al deze beleidsmaatregelen is onderwijs een van de belangrijkste prioriteiten en lijkt het de enige effectieve maatregel te zijn in de preventie van geweld. Toch worden de culturele wortels van geweld niet uitgebreid aangepakt. Voornamelijk om politieke redenen werden de implementatie van deze

³ The national Institute for statistics (ISTAT) dated a last survey only on bullying in 2015, while presented strong data on violence against minors in research dated 2020. More info [HERE](#)

wetgevingsprocessen onderbroken en de veranderingen in de regering in 2022 leiden tot heftige debatten over genderkwesties in Italië, ook door het treffen van onderwijsmaatregelen die essentieel zijn om geweld te voorkomen, zoals Alias dragers en seksuele voorlichting, maar er zijn ook discussies gaande om de wetgeving inzake pesten en cyberpesten te wijzigen, in een meer bestraffende zin voor minderjarigen en de families van daders van dit soort geweld.

Op nationaal niveau is duidelijk sprake van talrijke lacunes: zo is bijvoorbeeld geen specifieke focus op gendergerelateerd geweld en genderkwesties opgenomen in de recent ingevoerde richtlijnen voor maatschappelijk onderwijs als verplicht vak (2020). Ook initiatieven die al in gang waren gezet, zoals het Observatorium voor SRGBV binnen het Ministerie of de aanstelling van Focal Point-scholen op lokaal niveau om SRGBV te voorkomen en tegen te gaan op het gebied van training en capaciteitsopbouw, expertise en het delen van beste praktijken, zijn stopgezet. Bovendien richten nationale richtlijnen voor scholen zich alleen op pesten en cyberpesten, die slechts specifieke aspecten van peer violence zijn en met name voor adolescenten zijn ze niet alomvattend voor de verschillende ervaringen die ze binnen en buiten de schoolomgeving meemaken. Wat betreft seksuele voorlichting, blijft dit in Italië optioneel, en het verschilt sterk tussen scholen. Vaak richt het zich uitsluitend op de biologische aspecten en behandelt het niet de bredere psychologische, maatschappelijke of emotionele aspecten van seksuele voorlichting zoals aanbevolen door organisaties zoals de WHO en UNESCO.

The huge work in Italy carried out with students, teachers, stakeholders, parents and also policy makers on co-designing advocacy requests pointed out these specific recommendations:

Op nationaal niveau (Ministerie van Onderwijs en Parlementsleden):

- De invoering van affectiviteits- en seksuele voorlichting voor studenten op alle onderwijsniveaus, ontwikkeld in synergie met lokale actoren (zoals begeleidingscentra, antigeweldcentra, transfeministische verenigingen) en met de actieve betrokkenheid van studenten om behoeften en prioriteiten te identificeren.
- Herziening van het Nationaal Plan voor Respectvol Onderwijs om het te integreren met aanvullende beschermingsmaatregelen ter bestrijding van discriminatie, zoals de activering van psychologische ondersteuningsdesks en centra, Anti-Harassment Codes, Alias Carrière Reglementen en genderneutrale toiletten.
- Systematisering van fondsen en middelen voor psychologische ondersteuning en ruimtes op elke school, in samenwerking met lokale autoriteiten.

Op school en lokaal niveau:

Duidelijke, transparante en verplichte procedures en voorschriften voor elke instelling voor hoger onderwijs die zowel preventieve als beheersmaatregelen voorschrijven en verplicht moeten bevatten:

Co-funded by the Rights,
Equality and Citizenship (REC)
Programme of the European Union

- Verplichte training voor al het onderwijzend personeel in affectiviteit en relatiebeheer, evenals in de preventie en beheersing van geweld in samenwerking met relevante actoren van de onderwijscommunity.
- Richtlijnen voor een inclusieve en gedeelde taal.
- Maatregelen voor kindbescherming en -beveiliging om de privacy van minderjarigen te beschermen.
- Alias-carrières, genderneutrale toiletten, anti-pestcodes.
- Tutoren (en niet alleen scheidsrechters voor pesten en cyberpesten) die door studenten worden erkend en die een referentiepunt kunnen zijn voor alle problemen die geweld, maar ook discriminatieproblemen, met zich meebrengen.
- Luister- en hulp-/ondersteuningsruimtes, gekoppeld aan psychologische ondersteuning, mede-ontworpen en mogelijk mede-beheerd door studenten zelf, samen met tutoren en externe experts op het gebied van seksualiteit, geweld en transfeministische methodologieën.

4.3 BELEIDSAANBEVELINGEN OP NATIONAAL NIVEAU IN BELGIË - UCLL

België heeft een federale/nationale regering en een Vlaamse regering. Onderwijs wordt uitsluitend gereguleerd door de Vlaamse overheid, terwijl de domeinen van gendergelijkheid en justitie zowel op federaal als nationaal niveau worden geregeld. In 2016 ratificeerde België het Istanbul-verdrag op federaal niveau en ook op het niveau van de Vlaamse en Waalse gemeenschappen. Om ervoor te zorgen dat het Verdrag in wetgeving en beleid wordt omgezet, werd het Instituut voor de Gelijkheid van Vrouwen en Mannen opgericht. Dit instituut verleent ook juridische bijstand aan slachtoffers van seksueel geweld, maar houdt zich niet rechtstreeks bezig met onderwijs. Momenteel worden het Nationaal Actieplan tegen Seksueel Geweld en het Vlaams Actieplan tegen Seksueel Geweld uitgevoerd (2020-2024).

Het Belgische onderwijssysteem wordt gereguleerd op regionaal niveau, dus elke gemeenschap heeft haar eigen apart beleid. In de Vlaamse regio, waar Youth for Love wordt geïmplementeerd, is het onderwijssysteem als volgt gestructureerd: kleuterschool (die niet verplicht is), zes jaar basisschool, twee jaar middelbare school en vier jaar middelbare school waarbij kan worden gekozen tussen algemeen, technisch of beroepsonderwijs.

Het sensibiliseren van studenten, leerkrachten en onderwijsprofessionals over gendergerelateerd geweld is een prioriteit. Het Nationaal Actieplan tegen Geweld benadrukt dat onderwijs een sleutelrol speelt op het gebied van preventie. In dit kader voorziet het in training over gendergerelateerd geweld voor schoolprofessionals en stelt het trainingen voor over de gelijkheid van mannen en vrouwen in de vorm van educatief materiaal dat is geïntegreerd in de officiële leerplannen. Er wordt benadrukt dat onderwijs een sleutelrol speelt in de preventie van geweld en dat gezonde seksuele relaties op alle leeftijden gedurende de hele schoolloopbaan moeten worden besproken.

De volgende aanbevelingsgebieden zijn geïdentificeerd via het participatieve proces onder studenten, beleidsmakers, belanghebbenden en schoolpersoneel. Er werden geen belangrijke lacunes geïdentificeerd wat betreft het nationale onderwijsbeleid door belanghebbenden.

Nationaal niveau:

- Momenteel investeert het beleid in nazorg (bijvoorbeeld centra voor seksueel geweld, hervorming van de seksuele wetgeving). Er wordt aanbevolen om te investeren in brede zorg en preventie van geweld voor jongeren.

School and local level:

- Gemeenschapsactoren en belanghebbenden moeten de ontbrekende schakel vormen tussen gespecialiseerde zorg en scholen/leraren, zodat ze kunnen investeren in preventie, peer-ondersteuning en een ondersteunende omgeving. Dit zal scholen helpen om problemen en geweld onder jongeren te voorkomen, zowel op korte als lange termijn.
- Schoolprocedures moeten worden verbeterd om leraren te ondersteunen bij het bieden van dagelijkse zorg. Normaliseer het praten over onderwerpen die belangrijk zijn voor jongeren,

Co-funded by the Rights,
Equality and Citizenship (REC)
Programme of the European Union

buiten het lesmateriaal. Maak leraren bewust van het feit dat dit ook belangrijk is en dat ze geen professionals hoeven te zijn om te praten over het welzijn van studenten.

- Het wordt aanbevolen om aan het begin van het schooljaar een welzijnsweek te organiseren: stel samen met de studenten actiepunten en klasregels op om gedurende het jaar aan te werken.
- Maatschappelijke onderwerpen zoals genderdiversiteit, ras en welzijn zouden onderdeel moeten zijn van de dagelijkse realiteit, in plaats van dit slechts voor een 'speciale' week eenmaal per jaar te bespreken.
- Begin vanuit het kader en wereldbeeld van jongeren en introduceer langzaam moeilijke onderwerpen, in plaats van nieuwe opvattingen op te leggen die te veel verschillen van hun eigen opvattingen.

4.4 4.4 BELEIDSAANBEVELINGEN OP NATIONAAL NIVEAU IN ROEMENIË - CPE

Meer dan 95% van de studenten die deelnamen aan de projectactiviteiten werd geconfronteerd met verschillende vormen van geweld tussen leeftijdsgenoten: 64% verbaal geweld, 18% fysiek geweld, 13% emotioneel geweld en de meesten van hen hadden grote moeite om met deze situaties om te gaan.

Het Verdrag van Istanbul is in maart 2016 door Roemenië geratificeerd en in september 2016 in werking getreden. Roemenië heeft ook een nationale strategie voor de bevordering van gelijke kansen en behandeling van vrouwen en mannen en het voorkomen en bestrijden van huiselijk geweld voor de periode 2018-2021. De maatregelen zijn gericht op huiselijk geweld, met de goedkeuring van de wet inzake huiselijk geweld, terwijl er geen specifieke wetgeving bestaat voor andere vormen van geweld tegen vrouwen. Het Roemeense onderwijssysteem bestaat uit voorschools onderwijs (kleuterschool), dat facultatief is voor kinderen van 3-4 jaar en verplicht voor kinderen van 5 jaar, vijf jaar basisonderwijs, vier jaar middelbare school en vier jaar middelbare school, waarbij gekozen kan worden tussen beroepsonderwijs of technisch onderwijs. De Roemeense wet bepaalt dat het ministerie van Onderwijs verplicht is om in de onderwijsprogramma's inhoud op te nemen over gelijke kansen en de behandeling van vrouwen en mannen, wederzijds respect, geweldloze conflictoplossing in interpersoonlijke relaties, GBV, evenals het bestrijden van discriminerende stereotypen op basis van genderrollen, aangepast aan de leeftijd en het begrip van de leerlingen. Buitenschoolse activiteiten kunnen worden ontwikkeld door professionals die werken rond het thema huiselijk geweld in het pre-universitair onderwijs. Daarnaast heeft elke school ook de verplichting om educatieve programma's te organiseren voor leerkrachten, ouders en kinderen om huiselijk geweld, intimidatie en seksueel geweld te voorkomen.

Hoewel er op het niveau van elke onderwijseenheid een permanente commissie bestaat die verantwoordelijk is voor de bestrijding van geweld en elke school vanaf september 2021 een antipest-actiegroep moet hebben met maximaal 10 leden (de schooldirecteur, drie leerkrachten met specifieke vaardigheden, de schooldecaan, vertegenwoordigers van leerlingen, ouders, de lokale overheid en de leerkrachtadviseur), zijn de meeste van deze commissies en groepen slechts formeel. De leerkrachten die lid zijn van de antipest-actiegroep moeten tijdens de lesuren in de onderwijseenheid korte voorlichtingsactiviteiten organiseren om de antipest-actiegroep te presenteren en het positieve gedrag van de leerlingen te stimuleren.

De antipest-actiegroep moet schriftelijke of mondelinge meldingen ontvangen van onderwijzend personeel, leerlingen, ouders of ondersteunend personeel met betrekking tot vastgestelde pestsituaties en deze onmiddellijk onderzoeken, zodat het proces van evaluatie en vaststelling van de ernst van de feiten niet langer duurt dan 48 uur, samenwerkt met docenten en schoolhoofden om gemelde problemen op te lossen en passende maatregelen te nemen om het slachtoffer te beschermen en het pestgedrag van de dader te corrigeren, ervoor zorgt dat leerlingen die pestsituaties hebben gemeld, worden beschermd tegen elke vorm van discriminatie of wraak van leerlingen of docenten, maar in werkelijkheid zijn deze actiegroepen niet functioneel.

Hoewel al het onderwijzend personeel dat is aangewezen om referentiepersonen tegen pesten te worden, een opleiding op dit gebied zou moeten krijgen, met de steun van de huizen voor onderwijzend personeel, hulpverleningscentra en psycho-pedagogische hulp en actieve niet-gouvernementele organisaties, die zijn geaccrediteerd door het ministerie van Onderwijs om cursussen uit te voeren ter voorkoming en bestrijding van geweld in de schoolomgeving, hebben slechts weinig leraren een opleiding op dit gebied gekregen. În România is vanaf januari 2022 The Child Phone operationeel, een non-stop callcenter met uniek nummer -119. Dit unieke nummer kan worden gebeld door kinderen in een kwetsbare situatie, maar ook door andere mensen die op de hoogte zijn van kinderen die worden misbruikt, uitgebuit of onderworpen aan een vorm van geweld. Oproepen die verschillende situaties aangeven waar kinderen mee te maken hebben, worden beantwoord door hulpverleners die gespecialiseerd zijn in sociale bijstand en kindbeschermt. In slechts drie weken sinds de invoering van het unieke nummer voor kinderen hebben meer dan 3.000 meisjes en jongens melding gemaakt van fysiek en emotioneel misbruik, verwaarlozing en intimidatie. Het belangrijkste doel van het unieke nummer is om onmiddellijk hulp te bieden in situaties waarin hun leven in gevaar is of waarin hun gezondheid en/of fysieke en mentale integriteit in gevaar is. Het is echter een hulpmiddel dat adolescenten ook gebruiken in situaties die ze moeilijk aankunnen, vooral in relaties met ouders.

Op nationaal niveau:

- De introductie en promotie van het schoolvak Gezondheidseducatie, dat momenteel optioneel is, waarbij de nadruk ligt op het ontwikkelen van gezonde relaties, preventie van interpersoonlijke conflicten, sociale maladaptatie en crisissituaties, geestelijke gezondheid en seksuele educatie.
- Het bevorderen van een grotere bekendheid van het unieke nummer van The Child Phone dat in januari 2022 is ingevoerd, en het aanmoedigen van adolescenten om het te gebruiken om situaties van geweld te beheren.

Op school en lokaal niveau

- Het bevorderen van samenwerking tussen belanghebbenden, gemeenschapsactoren en scholen om een ondersteunende omgeving voor tieners te creëren.
- Het creëren van veilige ruimtes voor bijeenkomsten/activiteiten/sociale interactie voor tieners binnen de school en op schoolpleinen, zelf beheerd door studenten en in samenwerking met gemeenschapscentra voor jongeren.
- Het opzetten van de Anti-bullying Actiegroep. Deze groep zou in elke school moeten bestaan uit de schooldirecteur, de schoolcounselor, drie leraren getraind in de problematiek van geweld, inclusief psychologisch geweld en pesten, twee of meer vertegenwoordigers van studenten, een vertegenwoordiger van ouders en vertegenwoordigers van de lokale autoriteit.
- Het ondersteunen van leraren bij deelname aan opleidingsprogramma's voor het voorkomen en beheren van situaties van peer-to-peer geweld.
- Het invoeren van constante groepsactiviteiten gemodereerd door de schoolpsycholoog/counselor waarin onderwerpen met betrekking tot peer-to-peer geweld worden behandeld (wat zijn de triggers, conflictbeheer, hoe te reageren als getuigen van peer-to-peer geweld).

Co-funded by the Rights,
Equality and Citizenship (REC)
Programme of the European Union

- Het invoeren van speciale maatregelen ter bescherming van meisjes die veel vaker slachtoffer zijn van gendergerelateerd geweld: zelfverdedigingslessen in het schoolcurriculum, mogelijk in sportlessen, meer openbare verlichting overal in de buurt, en meer burgerpolitie op straat.

Co-funded by the Rights,
Equality and Citizenship (REC)
Programme of the European Union

**PER UNA SCUOLA ATTIVA CONTRO
LA VIOLENZA TRA PARI E DI GENERE**

1 Prevenzione del
bullismo e della
violenza tra pari

act:onaid

**PER UNA SCUOLA ATTIVA CONTRO
LA VIOLENZA TRA PARI E DI GENERE**

2 Educazione
sessuale e
all'affettività

act:onaid

**PER UNA SCUOLA ATTIVA CONTRO
LA VIOLENZA TRA PARI E DI GENERE**

3 Spazi di supporto
psicologico

act:onaid

**PER UNA SCUOLA ATTIVA CONTRO
LA VIOLENZA TRA PARI E DI GENERE**

4 Codici
antimolestia,
carriere alias e
bagni neutri

act:onaid

**PER UNA SCUOLA ATTIVA CONTRO
LA VIOLENZA TRA PARI E DI GENERE**

5 Formazione del
corpo docente
all'affettività e alla
prevenzione della
violenza

act:onaid

**PER UNA SCUOLA ATTIVA CONTRO
LA VIOLENZA TRA PARI E DI GENERE**

6 Linguaggio
inclusivo

act:onaid

Co-funded by the Rights,
Equality and Citizenship (REC)
Programme of the European Union

Co-funded by the Rights,
Equality and Citizenship (REC)
Programme of the European Union

**PER UNA SCUOLA ATTIVA CONTRO
LA VIOLENZA TRA PARI E DI GENERE**

7

Spazi di ascolto e
supporto tra pari

act:onaid

Co-funded by the Rights,
Equality and Citizenship (REC)
Programme of the European Union

**PER UNA SCUOLA ATTIVA CONTRO
LA VIOLENZA TRA PARI E DI GENERE**

8

Attenzione
all'intersezionalità
e ai principi
transfemministi
nella didattica

act:onaid

Co-funded by the Rights,
Equality and Citizenship (REC)
Programme of the European Union

**PER UNA SCUOLA ATTIVA CONTRO
LA VIOLENZA TRA PARI E DI GENERE**

9

Inserimento di un
tutor referente
nel contrasto alla
violenza

act:onaid

Co-funded by the Rights,
Equality and Citizenship (REC)
Programme of the European Union

**PER UNA SCUOLA ATTIVA CONTRO
LA VIOLENZA TRA PARI E DI GENERE**

10

Coinvolgere la
comunità
educante

act:onaid